

**Vyučovacia séria
pre súčasných a budúcich manželov:**

„Manželstvo v Božích očiach“

Divine Design

John MacArthur

***„Bud’te si navzájom poddaní v bázni pred Kristom:
ženy svojim mužom ako Pánovi, lebo muž je hlavou ženy,
ako aj Kristus je hlavou cirkvi. On je Spasiteľom tela.
Ako je teda cirkev poddaná Kristovi, tak aj ženy mužom
vo všetkom. Mužovia, milujte si ženy, ako aj Kristus miloval
cirkev a seba samého vydal za ňu... Takto sú povinní
aj mužovia milovať si ženy ako vlastné telá.
Kto si miluje ženu, seba samého miluje.“***

Efezským 5:21-25.28

1. Následky neúspěšných manželstev

Čo je rodina?

Určite ste postrehli v našej spoločnosti mnoho debát o tom, ako odpovedať na túto otázku. Postmoderné myslenie, ktoré prevláda v sekulárnom svete, je schopné prijať akúkoľvek definíciu, pokiaľ nie je príliš konfrontačná.

Dokonca aj v kresťanskej cirkvi sa mnoho vyznávajúcich veriacich odkláňa od biblického modelu manželstva a rodiny a prikláňa sa k slepej otvorenosti tohto sveta. Takéto niečo sa deje, keď povýšite vlastnú múdrosť nad pravdu a Bibliu považujete len za obyčajnú knihu starú 2000 rokov.

Ako môže Boží ľud ochrániť pravdu pred takýmito veľkými a všadeprítomnými omylmi? Mnohí sa pokúsili využiť politické a právne prostriedky na obranu tradičného manželstva. Avšak smutné je na tom to, že mnohokrát je morálna autorita cirkvi podkopávaná jej vlastným pokrytectvom. Rozvody, nevera a všetky možné druhy sexuálneho hriechu prenikli aj do cirkvi a preto cirkev začala protirečiť Božiemu slovu a tým pádom znehodnocuje svedectvo Božieho ľudu.

Najlepším spôsobom, ako ochrániť a udržať v povedomí okolitého sveta potrebu zdravého manželstva a rodiny založenej na biblických základoch, nie je pomocou politických alebo právnych krokov ale skrze živé a verné svedectvo podriadenosti Božiemu vedeniu. Ľudia, ktorí nás pozorujú, potrebujú vidieť potrebu Božieho vedenia vo svojich životoch.

Nevyhnutnosť manželstva

V posledných desaťročiach začali niektorí sociológovia a psychológovia tvrdiť, že manželstvo sa musí radikálne zmeniť alebo dokonca úplne zavrhnúť. Takéto „osvietené“ myslenie bolo založené na základe myšlienky, že manželstvo už nedokáže naplniť ľudské potreby a preto muž a žena nepotrebujú inštitúciu, akou je manželstvo, k tomu, aby mohli žiť produktívnym

a spokojným životom. Manželstvo však nezlyhalo: Problém je skôr v tom, že sa mu stále viac a viac ľudí vyhýba. A aj z tých, ktorí sa odhodlajú vstúpiť do manželstva, sa polovica rozhodne ukončiť manželstvo namiesto toho, aby sa snažili o pretrvanie manželského zväzku.

Dokonca aj vedci zo sveta si všimli katastrofálny dopad rozvodov. V roku 1992 Joe Klein napísal toto znepokojujúce vyjadrenie:

„Číslo sú alarmujúce. Existuje veľká spojitosť medzi rozpadnutými rodinami a všetkými možnými sociálnymi problémami, aké si len viete predstaviť. Podľa výskumu, ktorý vypracoval Karl Zinsmester, viac ako 80% tínedžerov hospitalizovaných na psychiatriách pochádza z rozpadnutých rodín. Približne 3 zo 4 mladíckych samovrážd sa udeje práve v rodinách, kde chýba jeden z rodičov. Štúdia A. Smitha a G. Roger Jaroura z roku 1988 poukazuje na to, že v rodinách, kde sú deti vychovávané iba jedným rodičom, majú deti väčší sklon ku kriminalite a násiliu.“

Úpadok manželstva

Pred 20 storočiami apoštol Pavol vedel, aká bude budúcnosť. Vyjadril to slovami v 2. liste Timotejovi 3:1-4.13:

„Toto však vedz, že v posledných dňoch nastanú ťažké časy. Ľudia budú totiž sebeckí, milovníci peňazí, chvastaví, spupní, rúhaví, rodičom neposlušní, nevďační, bezbožní, neláskaví, nezmlievajúci, ohovárační, nezdržanliví, divokí, bez lásky k dobru, zradcovia, nerozvážni, nadutí, milovníci skôr rozkoší ako Boha. ... Ale zlí ľudia a podvodníci sa budú vzmáhať v zlom: Budú zvädzať a budú zvädzaní.“

Všimnite si prvé črty posledných dní, ohromné sebavedomie a sebeckosť, ktoré sú veľmi príznačné pre dnešnú dobu. Naša spoločnosť, ktorá je závislá na zábave, sa snaží naplniť všetky naše predstavy o realite. Perfektný sexuálny vzťah, perfektný životný štýl a dokonalé telo sa ukázali ako nedostatočné, pretože realita nikdy nedokáže naplniť naše

očekávání. Toto má však najhorší dopad na manželský vzťah, keď dvaja ľudia nedokážu naplniť svoje očakávania a následkom toho hľadajú uspokojenie v ďalšom vzťahu, v ďalšej skúsenosti, v ďalšom vzrušení – na ceste, ktorá vedie len ku sebazničeniu a do ešte hlbšej prázdnoty.

Dve z neprávostí, ktoré spomínal Pavol, priamo podkopávajú rodinu: „neposlušnosť rodičom“ a „nemilovanie“ (alebo neláska). Domácnosti charakterizované absenciou lásky a poslušnosti sú odsúdené k výchove detí, ktoré budú neposlušné a bude im chýbať rešpekt pred akoukoľvek autoritou. Výsledkom toho je zvyšovanie kriminality, samovraždy a psychické poruchy. Koniec koncov, akýkoľvek hriech iba oslabuje vzťah medzi manželmi, rodičmi a deťmi a aj navzájom medzi súrodencami.

Dôležitosť manželstva

Keďže rodina je základným kameňom ľudskej spoločnosti, tak spoločnosť, ktorá nechráni rodinu, podkopáva svoju vlastnú existenciu. Keď rodina zanikne, tak logickým dôsledkom bude anarchia. A to je presne to, kam smerujeme. Dnes, viac ako kedykoľvek predtým, je potrebné, aby sa kresťania postavili za pravdu, ktorú hovorí Biblia: že Boží vzor pre manželstvo a rodinu je jediným vzorom, ktorý dokáže priniesť do života zmysel, šťastie a naplnenie.

Ak chceme ovplyvniť svet na základe tohto vzoru, musíme byť iní. Boh nás volá k tomu, aby sme boli soľou a svetlom v tejto temnej a rozpadajúcej sa spoločnosti. Našou zodpovednosťou je prijať nový spôsob myslenia, konania a nový spôsob života, tak „ako je hodné povolania, ktorým sme boli povolaní... a obliekli si nového človeka, stvoreného podľa Boha v spravodlivosti a svätosti pravdy.“ (Efezským 4:1.24). Nemôžeme myslieť tak, ako myslí svet. Nemôžeme konať tak, ako koná svet. Nemôžeme rozprávať tak, ako rozpráva svet, alebo si stanovovať ciele, aké si stanovuje svet. Musíme byť odlišní od padlého a hriešneho sveta okolo nás!

Apoštol Pavol a zbor v Efeze čelili kultúre presiaknutej pohanskými rituálmi a tradíciami. V gréckej spoločnosti bol život obzvlášť ťažký pre manželky. Konkubíny boli bežnou súčasťou domácnosti a manželka mala za úlohu len vynosiť legitímneho potomka a starať sa o domácnosť. Prostitúcia mužov aj žien bola nekontrolovateľná. Bežnou praxou bolo, že manželia nachádzali sexuálne uspokojenie u konkubín alebo u prostitútok, zatiaľčo manželky, často s manželovým požehnaním, nachádzali sexuálne uspokojenie u otrokov, u mužského tak aj ženského pohlavia. Prostitúcia, homosexualita a mnoho iných sexuálnych zvrhlostí viedli k častému sexuálnemu zneužívaniu detí. Rímska spoločnosť bola rovnako skazená. Manželstvo malo len a kúsok väčšiu hodnotu ako legalizovaná prostitúcia a rozvod bol ľahko dosiahnuteľnou formalitou.

V takomto nemorálnom svete Pavol napomína veriacich v Efeze a vyzdvihuje pôvodný Boží zámer pre manželstvo:

„Lebo muž je hlavou ženy, ako aj Kristus je hlavou cirkvi. On je Spasiteľom tela. Ako je teda cirkev poddaná Kristovi, tak aj ženy svojim mužom vo všetkom. Mužovia, milujte si svoje ženy, ako aj Kristus miloval cirkev a seba samého vydal za ňu...“ Efezským 5:23-25.

Vzťah medzi manželom a manželkou musí byť svätý a nerozlučný, rovnako ako vzťah medzi Kristom a cirkvou. A aby sa takýto druh vzťahu stal skutočnosťou, Kristus musí byť v jeho strede. Iba tí, ktorí patria Bohu skrze vieru v Jeho Syna, plne pochopia a budú schopní aplikovať silu týchto princípov na svoje životy. Podriadenosť jeden druhému nachádza svoju moc v bázni pred Kristom (Efezským 5:21).

Zdravá rodina môže vzniknúť jedine na základe Božích princípov, keď sa členovia rodiny stávajú takými, akými ich Boh stvoril „na podobu obrazu Svojho Syna“ (Rimanom 8:29). V nasledujúcich článkoch sa pozrieme na to, ako tieto Božie princípy môžeme aplikovať v manželstve a rodine.

2. Vzájomná podriadenosť

Neveriaci svet má skreslený a cynický pohľad na podriadenosť. V skutočnosti sa pokora a podriadenosť už nepovažujú za charakterové vlastnosti, ale sú skôr považované za slabosti. Je to jeden z mnohých spôsobov, ako svet znehodnotil a prekrútil Boží zámer pre rodinu.

Božie predpisy

Písmo často vyzýva kresťanov k pokore a podriadenosti. V 5. kapitole listu Efezským Pavol hovorí, že život naplnený Duchom nemá byť zápasom o vrchol ale o dno. To je presne to, čo učí aj Pán Ježiš: „Ak niekto chce byť prvý, nech je posledný zo všetkých a nech slúži všetkým.“ (Marek 9:35). „Každý, kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený.“ (Lukáš 18:14).

V spoločenstve veriacich by teda mal byť tento princíp podriadenosti aplikovaný do všetkých vzťahov. Každý jednotlivec by mal byť podriadený všetkým ostatným. Toto je presne tá situácia, ktorú opisuje Pavol v liste Efezským 5:21 slovami: „Budte si navzájom poddaní v bázni pred Kristom.“ Peter povedal toto isté v 1. liste Petra 5:5-6:

„Podobne mladší poddaní budte starším. A všetci spoločne sa opášte pokorou, lebo Boh sa pyšným protiví, ale pokorným dáva milosť. Pokorte sa teda pod mocnú Božiu ruku, aby vás časom povýšil.“

V Novom zákone sa na vyjadrenie slova „podriaďť sa“ používa grécke slovo „hupotasso“. Toto slovo je zložené z dvoch slov: hupo = pod, tasso = zoradiť, dostať do poriadku, usporiadať. Hovorí to o zaradení sa jedného pod druhého. Toto je zmýšľanie, ktoré by malo byť nám, kresťanom, blízke a malo by riadiť všetky naše vzťahy: „...v pokore iných pokladajte za hodnotnejších než seba a nehľadajte každý len svoj prospech, ale aj prospech iných.“ (Filipským 2:3-4).

Príklad pokory

Napokon bol to náš Pán, ktorý nám ukázal dokonalý príklad pokory. Napriek tomu, že bol Bohom, zostúpil z nebies na zem, bez akejkoľvek veľkej reputácie v podobe milujúceho človeka. Ako služobník sa poddal hanebnej smrti na kríži v prospech druhých (Filipským 2:5-8). Tým, že toto urobil, dal nám príklad, ktorý máme nasledovať (1. Petra 2:21).

Toto je dôvod, prečo máme byť aj my podriadení vo všetkých vzťahoch jeden druhému, ale v prvom rade máme byť podriadení Kristovi. Toto je jadro skutočného kresťanského charakteru a je to jediný princíp, ktorému by mali zodpovedať všetky naše vzťahy. Kresťania by mali byť podriadení jeden druhému.

Autorita, nie anarchia

Nepochopíte zle tento princíp a ani ho neaplikujete zlým spôsobom. Tento princíp neruší potrebu vodcovstva a princíp autority. Určite neruší hierarchiu pozícií v rôznych inštitúciách. Napríklad v zboroch, kazatelia a starší plnia Bohom zverenú funkciu vedenia a Biblia nám, členom zboru, prikazuje podriaďovať sa pod ich duchovné vedenie, pokiaľ je v súlade s písmom (Židom 13:17). Podobne ako v rodine majú rodičia Bohom danú úlohu autority, ktorá vedie, napomína a ochraňuje svoje deti, deti majú zase povinnosť počúvať a poslúchať svojich rodičov (Exodus 20:12, Príslovia 1:8).

Písmo v liste Rimanom 13:1-2 jasne učí: „Každá duša buď poddaná nadriadeným vrchnostiam. Lebo nieto vrchnosti, iba ak od Boha. A tie, čo sú, sú zriadené Bohom. Kto sa teda protiví vrchnosti, Božiemu zriadeniu sa protiví. A tí, čo sa protivia, priťahujú si súd.“

Takže princíp vzájomnej podriadenosti nemôžeme vnímať ako absolútnu rovnosť. Určite to neznamena, že by nikto nemal byť na čele v cirkvi, vo vláde alebo v rodine.

Zdravý rozum len potvrdzuje potrebu autoritatívnych štruktúr v ľudskej spoločnosti. Samozrejme, tou najväčšou

spoločenskou štruktúrou je národ. Každý právoplatný národ musí mať svoju vládu. Žiadny národ nedokáže fungovať bez autority. Sám Boh navrhol, aby národ fungoval pod vedením nejakej vlády. Preto nám texty z listu Rimanom 13 a 1. list Petra 2:13-17 pripomínajú, že to bol Boh, ktorý ustanovil vládne authority: Vládcovia, králi, vojaci, policajti a sudcovia, všetci títo sú potrební k tomu, aby „trestali všetkých, čo zle robia, a chválili tých, čo dobre robia.“ (1. list Petra 2:14). Bez nich by bola anarchia a žiadna spoločnosť nedokáže prežiť anarchiu.

Podobne aj v najmenšej ľudskej inštitúcii, v rodine, je potrebné uplatňovať rovnaké princípy. Ani rodina nedokáže prežiť anarchiu. Niektorí musia byť zodpovední za disciplínu, výchovu, smerovanie a duchovné vedenie. Aj Písmo to potvrdzuje a postupne, ako sa budeme hlbšie venovať listu Efežským 5. a 6. kapitole, to uvidíme.

Autorita a podriadenosť v rodine

Napriek tomu, pokiaľ sa jedná o vzťah jedného voči druhému, tak princíp podriadenosti musí byť viditeľný v tom, ako sa jeden k druhému správame. Dokonca aj osoba v autoritatívnom postavení musí byť podobná Kristovi vo svojom vzťahu voči druhej osobe, čo samozrejme znamená, že si váži tú druhú osobu viac ako seba. Opäť, Kristus je nám príkladom toho, ako takéto vedenie má vyzeráť. „Lebo ani Syn človeka neprišiel, aby Jemu slúžili, ale aby On slúžil a dal život ako výkupné za mnohých.“ (Marek 10:45).

Princíp vzájomnej podriadenosti je dobre vystihnutý v Efežanom 5:21 slovami: „Budte si navzájom poddaní v bázni pred Kristom.“ Aby nám Pavol znázornil princíp podriadenosti, kde Boh ustanovuje vodcovské authority, zobrať si príklad z najzákladnejšej ľudskej inštitúcie: z rodiny.

Pavol vysvetľuje tento princíp v 13. kapitole listu Rimanom a Peter zase v 1. liste Petra 2:13-16. Pavol mohol v 13. kapitole použiť na vysvetlenie princípu podriadenosti príklad cirkvi, ako to urobil v 1. liste Timotejovi 2. a 3. kapitole, ale v liste Rimanom sa

Pavol zameral na vzájomnú podriadenosť a preto použil obraz rodiny. Na príklade rodiny, ktorá je tou najmenšou a najintímnejšou inštitúciou v spoločnosti, vysvetlil, ako funguje podriadenosť bez toho, aby došlo k vyvráteniu potreby Bohom daných autorít, ktoré riadia každú ľudskú inštitúciu.

3. Podriadenosť nie je jednostranná

V mnohých oblastiach života je podriadenie jednostranné. Občania sa musia podriaďovať polícii, vojaci sa musia podriaďovať svojim veliteľom a zamestnanci sa musia podriaďovať svojim zamestnávateľom. Keď je táto jednosmernosť narušená, väčšinou narušiteľ prehráva. Ale v Písme je podriadenie medzi veriacimi obojstranné. Keď je však toto pravidlo narušené, ovplyvní to nie len jednu stranu ale obe.

Božie slovo nám prikazuje podriaďovať sa v rámci rodiny. Toto podriadenie je medzi manželom a manželkou vzájomné: každý sa má snažiť dať toho druhého na prvé miesto (Filipským 2:3). Tento svet sa takémuto podriadeniu vysmieva a pohŕda ním, pretože muža považuje za slabocha a ženu za bojazlivú.

Napriek tomu, čo si myslí svet, je očividné, že Pavol nikdy nepredpokladal, že by princíp vzájomnej podriadenosti akýmkoľvek spôsobom zrušil princíp autority. Ak by toto bol jeho zámer, nikdy by nezdôrazňoval, že v rodine má každý z členov rôzne úlohy. Namiesto toho, veľmi jasne zdôrazňuje to, že muž je hlavou rodiny a rodičia majú autoritu nad deťmi.

Okrem toho je veľmi dôležité zdôrazniť, že Pavol začal s princípom vzájomnej podriadenosti ako prvým princípom. Bol to zámer, pretože vedel, že základom zdravo fungujúcej rodiny je vzájomná oddanosť a podriadenosť. Keby sme hľadali jediný príkaz, ktorý by dokázal zabezpečiť pokoj a istotu v rodine, nenašli by sme lepší ako ten, ktorý použil Pavol počas svojej obširnej diskusie o úlohách v rodine: „Buďte si navzájom poddaní v bázni pred Kristom.“ (Efezským 5:21)

Čo podriadenie nie je

Viacere ženy často veľmi ťažko znášajú slová z 5. kapitoly listu Efezským, pretože to vnímajú, ako keby to celé bolo len o podriadenosti manželky a dominancii muža v domácnosti. Počul som o jednej domácnosti, kde sa príliš horlivý manžel stále oháňal pred svojou manželkou len slovami z 22. verša tejto kapitoly: „Ženy buďte podriadené svojim mužom.“ Tento verš veľmi ľahko môže prerásť až do podoby násilných trestov na manželkách.

Ale takýto prístup je úplne proti významu tejto pasáže. Majte na pamäti, že Pavol kládol dôraz na obojstrannú podriadenosť, nie len jednostrannú. Každý v cirkvi musí byť podriadený ostatným. Príkaz podriadenosti sa nevzťahuje teda len na manželky ale rovnako aj na manželov. A verše 22-24 jednoducho vysvetľujú, ako sa majú manželky podriaďovať svojim manželom s takou istou úctou a oddanosťou, akú dlžia Kristovi.

Podriadený manžel

Ale ak Písmo prikazuje podriaďovať sa svojim manželským partnerom, platí tento princíp vzájomnej podriadenosti rovnako pre manželov ako aj pre manželky? Určite áno. Pavol povedal vo veršoch 25-29, že manžel má milovať svoju manželku a byť jej oddaný tak, ako aj Kristus miluje svoju cirkev: „Mužovia, milujte si ženy, ako aj Kristus miloval cirkev a seba samého vydal za ňu...“ (Efezským 5:25). Nie je väčšej ukážky podriadenosti, ako keď niekto dá život za druhého. A to je presne to, čo urobil Kristus pre svoju cirkev. Keďže manželia majú prikázané milovať svoje manželky tak, ako Kristus miloval cirkev, vyžaduje si to úplné sebaobetovanie v prospech manželky.

Toto však neznamená to, že muž sa má úplne vzdať svojej Bohom zverenej úlohy vodcu domácnosti. Znamená to, že manžel nemá svoje vodcovstvo v rodine uplatňovať diktátorským štýlom, ale v pokore a obetavosti má slúžiť svojej manželke a rodine. Má byť oporou pre svoju manželku a má jej pomáhať

nieť bremená na úkor svojich túžob. Nie je to podriadenosť v zmysle, kto bude viesť domácnosť, ale jedná sa o milujúcu ochotu obetovať sa pre manželku, slúžiť jej a hľadať jej dobro. Inými slovami, hlavným manželovým cieľom by malo byť napĺňanie manželkiných potrieb pred svojimi.

Pavol pokračoval v tejto myšlienke podriadenosti aj vo vzťahu k deťom. Ale opäť, nejedná sa o podriadenosť v takom zmysle, že deti majú mať vládu nad rodičmi. Jedná sa o podriadenosť v zmysle obetavej nesebeckej služby deťom. Pavol to vyjadruje slovami: „A vy, otcovia, nedráždite svoje deti, ale vychovávajte ich s prísnosťou a napomínaním podľa Pána.“ (Efezským 6:4).

Samozrejme, Pavol aj deťom prikazoval, aby poslúchali svojich rodičov podobne, ako poslúchajú sluhovia svojich pánov. Nikdy však Pavol nepredstavoval princíp podriadenosti ako jednostranný. Rovnako ako rodičia aj páni musia preukazovať rešpekt a lásku svojim sluhom (Efezským 6:9).

Obetavá podriadenosť

Nakoniec, každý v domácnosti sa v určitom bode a určitým spôsobom musí podriadiť ostatným. Áno, manželky sa majú podriadiť vedeniu svojich manželov. Ale manželia sa musia tiež pokoriť pred potrebami svojich manželiek. Aj deti musia poslúchať svojich rodičov. Ale rodičia majú rovnako povinnosť slúžiť a obetovať sa pre svoje deti. Samozrejme, že aj sluhovia musia prenechať autoritu svojim pánom. Ale aj páni sú povinní zaobchádzať so svojimi sluhami dôstojne a úctivo, majú si vážiť aj najnižších sluhov viac ako samých seba.

Inými slovami, Pavol prikazuje každému kresťanovi, aby išiel príkladom ostatným v tom, ako majú byť podriadení ostatným. Tento jednoduchý princíp je kľúčom k pokojnej a šťastnej domácnosti. Dominantní muži, ktorí sa snažia používať Efezským 5. kapitolu ako palicu na udržanie svojich manželiek v podriadenosti, vôbec nepochopili myšlienku tohto textu. Aj keď vám dal Boh vodcovské postavenie, máte

povinnosť vziať na seba úlohu sluhu, pretože presne toto isté urobil Ježiš pre nás.

Náš Pán veľmi jasne učil ohľadne tejto veci. V Matúšovi 20:25-27 je zaznamenané, ako si Ježiš zhromaždil učeníkov, aby ich naučil túto lekciu: „Viete, že vladári národov panujú nad nimi a mocnári vykonávajú svoju moc nad nimi. Medzi vami to tak nebude, ale kto by sa medzi vami chcel stať veľkým, bude vašim služobníkom. A kto by sa medzi vami chcel stať prvým, bude vašim sluhom.“

4. Čo to znamená byť hlavou v domácnosti?

Manželovo vedenie domácnosti je veľmi často diskutovanou témou vo svete. Niet sa ani čo čudovať, keď spoločnosť úplne odmietla Boží plán pre rodinu. Ale v dnešnej dobe je to čoraz častejšie diskutovaná otázka aj v cirkvi, ktorá znepokojuje ľudí.

Preto ani nemôžeme dúfať, že pochopíme alebo budeme schopní aplikovať Boží plán pre manželstvo a rodinu, ak odsunieme na bok túto dôležitú doktrínu o vodcovstve v domácnosti.

Manželstvo je však založené na princípe vzájomnosti. Prestaňte myslieť nad manželovým Bohom zvereným vodcovstvom ako nad degradovaním manželkinej úlohy v domácnosti alebo spôsobom, akým zrušiť podstatu jednoty manželstva. Manželstvo je partnerstvom, nie súkromnou vládou pre dominantných manželov. Táto pravda je zahrnutá do celého učenia Písma o manželstve a rodine.

Odlišní ale rovní

Po prvé, Písmo veľmi jasne hovorí o tom, že muži a ženy sú si pred Bohom duchovne rovní. V Kristovi majú rovnaké postavenie a rovnaké výsady, pretože všetci sme zjednotení v Ňom rovnakým spôsobom. Galatským 3:28 hovorí: „Nie je ani

Žid ani Grék, nie je ani otrok ani slobodný, nie je ani muž, ani žena, lebo všetci jedno ste v Kristovi Ježišovi.“ Neexistuje žiadna druhoradá duchovná trieda. V Kristovi pred Bohom existuje iba jednota. Sme si rovní. Muži nie sú duchovne nadradení ženám.

Napriek našej rovnosti prameniacej z evanjelia je zjavné, že na základe Písma a aj z biologického hľadiska boli mužom a ženám zverené rozdielne úlohy. Biblia je úplne jednoznačná v tom, že vedenie domácnosti patrí mužom a nie ženám (Efezským 5:23). Zodpovednosť vo veciach vyučovania a vedenia zboru je zverená mužom, nie ženám (1. Timoteovi 2:12). Ženy však majú jedinečnú úlohu vychovávať deti a omnoho viac vplývať na novú generáciu ako muži. A napĺňanie tejto úlohy určite nemôžeme vôbec považovať za nejakú druhoradú úlohu.

Muži sú spravidla fyzicky silnejší (1. list Petra 3:7, pozn. prekl.: Roháčkov preklad hovorí o manželkách ako o „slabších nádobách“). Muži sú preto zodpovední za zabezpečenie a ochranu rodiny. Písmo jasne učí, že Boh bol ten, ktorý určil fyzické a funkčné rozdiely medzi mužom a ženou z nejakého dôvodu a aj preto Boh rozdeľuje úlohy a rozdielne zodpovednosti medzi mužov a ženy.

Zapamätajte si, že napriek tomu, že muž a žena majú jasne odlišné úlohy, tak ich duchovné postavenie v Kristovi je úplne rovnaké. Dokonca aj biblické vyjadrenie o tom, že dvaja sa stanú jedným telom, len podčiarkuje jednotu medzi mužom a ženou a už len toto samotné vyvracia myšlienku nadradenosti.

Biblické vodcovstvo

V skutočnosti spôsob, akým Písmo opisuje to, že muž má byť hlavou ženy, len podčiarkuje duchovnú rovnosť medzi mužom a ženou. V 1. liste Korint'anom 11:3 Pavol píše: „Ale chcem, aby ste vedeli, že hlavou každého muža je Kristus a hlavou ženy je však muž a hlavou Krista je Boh.“

Všimnite si niekoľko významných právd, ktoré sú zjavné v tomto jednom verši:

Po prvé, Boh dal každému manželovi jasnú zodpovednosť

za duchovné vedenie a muž nemá právo sa tejto úlohy vzdať. Manžel, nie manželka (!), má byť hlavou rodiny. To je Boží plán. V každej domácnosti musí mať niekto zodpovednosť za vedenie a Písmo túto úlohu jasne zveruje mužovi, nie žene.

Po druhé, vzorom takéhoto správania pre muža je Kristus. Vodcovstvo založené na Kristovom vedení nezahŕňa len zodpovednosť za duchovné vedenie ale taktiež starostlivosť, výchovu, ochranu a sebaobetovanie. V Efezskom 5:28-29 je napísané: „Tak sú povinní aj mužovia milovať si ženy ako vlastné telá. Kto si miluje ženu, seba samého miluje. Ved' nikto nikdy nemal v nenávisti svoje telo, ale ho živí a opatruje, ako aj Kristus cirkev.“

Tento text vyvracia akúkoľvek myšlienku o tom, že manželova vodcovská úloha ho robí akýmkoľvek spôsobom nadradeným nad svojou manželkou.

Vodcovstvo v rámci Božej Trojice

Po tretie, všimnite si vyhlásenie na konci 1. listu Korint'anom 11:3 „Boh je hlavou Krista“. Inými slovami, aj v rámci Trojice je jedna osoba hlavou. Boh Otec je hlavou Krista, Boha Syna.

Znamená to teda, že všetky osoby Trojice nie sú rovnaké vo svojej podstate? Samozrejme, že nie. Ježiš sám hovorí: „Ja a Otec sme jedno.“ (Ján 10:30). Ďalej hovorí: „Kto mňa videl, videl Otca.“ (Ján 14:9). Kristus „je obrazom neviditeľného Boha“ (Kolosenským 1:15). „Lebo v ňom prebýva všetka plnosť božskosti, telesne“ (Kolosenským 2:9). Neexistuje vôbec žiadna nerovnosť medzi osobami Trojice.

Napriek tomu však existuje rozdiel v ich úlohách. Syn sa dobrovoľne podriaďuje pod Otcovo vedenie. Ten istý Ježiš, ktorý hovorí „Daná je mi všetka moc na nebi a na zemi.“ (Matúš 28:18), tak isto povedal: „Mojím pokrmom je činiť vôľu Toho, ktorý ma poslal, a dokonáť Jeho dielo.“ (Ján 4:34). „Nehľadám svoju vôľu, ale vôľu Toho, kto ma poslal.“ (Ján 5:30, porovnaj Ján 6:38). Inými slovami, napriek tomu, že Otec a Syn sú vo svojej

podstate rovnakí, ich úloha je iná. Úloha Syna nie je o nič menšia ako úloha Otca, je len iná. Syn nie je v žiadnom zmysle menejcenný ako Otec, napriek tomu, že sa dobrovoľne poddáva pod Otcovo vedenie.

Podriadenie v manželstve

Toto isté platí aj v manželstve. Ženy nie sú nijakým spôsobom menejcenné oproti svojim manželom aj napriek tomu, že každému z nich určil Boh inú úlohu. Dvaja sú jedným telom. Vo svojej podstate sú si úplne rovní. Aj keď žena sa musí podriadiť pod vedenie muža, Boh prikazuje, aby muž uznal rovnosť svojej ženy a miloval ju ako vlastné telo.

Toto všetko krásne ilustruje princíp vzájomného podriadenia sa. Ďalej môžeme obraz tohto princípu vidieť v učení Písma o fyzickom zväzku dvoch manželov. V 1. liste Korintským 7:3 Pavol píše: „Nech si muž plní svoje povinnosti k žene, podobne aj žena k mužovi.“ Jasne tu poukázal na to, že každý člen v manželskom zväzku má určitú povinnosť voči tomu druhému a Pavol tu prikazuje, aby si každý plnil túto svoju povinnosť. Ale takisto aj uviedol, že každý z partnerov má určitú autoritu nad telom toho druhého: „Žena nevládne svojim telom, ale jej muž. Podobne ani muž nevládne svojim telom, ale jeho žena.“ (1. Korintským 7:4). Znovu tu vidíme, že každý sa musí podriadiť tomu druhému. Ten istý princíp vzájomnej podriadenosti je potrebné aplikovať do každého aspektu v manželskom vzťahu, počnúc fyzickou jednotou.

Ale opäť: Nič z tohto neruší to, čo Písmo jasne učí o vodcovstve manžela. Poukazuje však na to, že mužovo vodcovstvo nemá mať diktátorský charakter, kde zvyšní členovia rodiny majú za úlohu plniť len jeho príkazy. Manžel totiž nemá rozdávať svojvoľné autoritárske príkazy, ale aj vo vedení domácnosti má plniť Božiu vôľu.

Inými slovami, Bohom ustanovené úlohy v rodine nemajú nič spoločné s nadradenosťou alebo menejcennosťou. Mnoho žien je určite múdrejších, vzdelanejších, disciplinovanejších ako

sú ich manželia. Boh to napriek tomu určil tak, že muž je hlavou rodiny, pretože ženy sú „slabšími nádobami“ (1. list Petra 3:7, Roháčkov preklad) a preto musia byť muži sebaobetaví a musia ich chrániť. Manželka však kvôli tomu nemá o nič menejcennú úlohu v rodine ako manžel.

Základná pravda

Predovšetkým: Manžel ako hlava a žena ako slabšia nádoba musia uplatňovať princíp vzájomnej podriadenosti, kde každý toho druhého považuje za hodnotnejšieho ako seba. Princíp vzájomnej podriadenosti je dôležité dodržiavať nie len v rodine ale aj v cirkvi, preto v určitom zmysle, rovnako ako každý člen rodiny tak aj každý kresťan má byť „naklonený v bratskej láske, predbiehať sa navzájom v úctivosti“ (Rimanom 12:10).

Toto je východiskovým bodom pre všetko, čo Pavol ďalej učí o rodine. Zvyšok jeho učenia, kde popisuje úlohy manželov, manželiek a detí sa opiera o túto dôležitú lekciu o duchovnej pokore. Toto pravidlo je základom princípov vzájomnej podriadenosti, duchovnej rovnosti, láskavej sebaobetavosti, pokory a láskyplnej služby. Tieto princípy sú kľúčom k rodinnej harmónii.

5. Život služby zbožnej ženy

Postmodernizmus veľmi poznačil moderné evanjelikálne hnutie. Najvýraznejší vplyv má zavádzanie výkladu biblických princípov na základe našich vlastných požiadaviek. Biblické hodiny sa často točia okolo otázky: Čo tento verš znamená pre teba? Čo tento verš hovorí o tebe? Kázne a biblické hodiny začínajú frázou: „Pre mňa tento text znamená...“ alebo „Mne cez tento text Boh hovorí... Čo hovorí tebe?“ A „kontext“ je viac zameraný na človeka, ktorý vykladá text, ako na samotný text, ktorý má byť vysvetlený.

Postmoderný čitateľ sa nadraduje nad text a správa sa ako

Boží redaktor. Výsledkom toho je, že mnoho biblických doktrín bolo predefinovaných alebo úplne odstránených. Jednou z najčastejšie menených doktrín je doktrína o biblickej úlohe ženy.

Najdiskutovanejšou témou je zákaz žien viesť zbor, ktorý je veľmi často nepochopený alebo úplne odmietaný. Niektorí zase zle aplikujú tento zákaz a bránia ženám v akejkoľvek službe a nútia ich, aby odovzdali všetko do rúk mužov. Iní to považujú za šovinizmus, ktorý musí byť kvôli lepšej aplikovateľnosti a relevantnosti Biblie v postmodernej kultúre odstránený z Biblie.

Úloha ženy v cirkvi však nemôže byť definovaná len na základe zákazu kazateľskej služby a vedenia zboru. Smutnou iróniou však je, že tí, ktorí sú za to, aby ženy mali vodcovské postavenie v cirkvi, sú tými, ktorí znehodnocujú skutočné a vznešené Božie povolanie pre ženy. Mnohí, ktorí upriamujú pohľad len na dôležitosť ženskej kazateľskej služby, úplne prehliadajú dôležité úlohy, ktoré Boh určil ženám, aby ich plnili.

Získať si srdce neveriaceho manžela

Prvoradou úlohou ženy má byť služba neveriacim vo svojej domácnosti, obzvlášť služba svojmu neveriacemu manželovi. (Ide o prípad, kedy žena uverila až v priebehu manželstva, do ktorého vstúpili obaja manželia ako neveriaci.) Apoštol Peter to povedal takto:

„Podobne ženy, buďte podriadené svojim mužom, aby ste aj tých, čo sa vzpierajú Božiemu slovu, bez slova získali svojím správaním, keď uvidia váš čistý život v Božej bázni.“ (1. list Petra 3:1-2)

Kazatelia a poradcovia často vidia ženy protestovať proti tomuto princípu. „Pozrite, vy nepoznáte môjho muža! Odmieta poslúchať Boha! Nie je kresťanom! Ako sa len môžem podriať voči takémuto mužovi?!“ Ale toto je presne tá situácia, akú Peter opisuje „aj keby sa vzpierať Božiemu slovu,“ poddajte sa mu. Neexistuje žiadna výnimka pre ženy, ktoré sú vydaté za neveriacich mužov. Peter tu hovorí aj o tom, aké ovocie môže

priniesť takáto podriadenosť. Poslušná žena sa môže stať Božím nástrojom pre získanie neveriaceho manžela. Veriaca žena môže mať svojou poslušnosťou väčší vplyv na neveriaceho manžela, ako keby mu neustále dohovárala alebo mu neustále robila poučujúce kázne. Peter povedal, že žena môže svojím správaním získať manžela pre Krista „bez slova“ (1. list Petra 3:1). A akým správaním? „Čistým a rešpektujúcim správaním“ (1. list Petra 3:2). Čistota života spolu s hlbokým rešpektom voči manželovi sú spôsobom, akým pobožná žena preukazuje svoju podriadenosť.

Preukazovať Božiu krásu

Všimnite si tiež príkaz: „Vaša ozdoba nech nie je vonkajšia: zapletené vlasy, navešané zlato, naobliekané šaty“ (1. list Petra 3:3). Tieto Petrove slová sú dnes veľmi aktuálne. Ženy, ktoré sú formované dnešnými spoločenskými hodnotami majú tendenciu stať sa závislými na svojom výzore. Ale Peter povedal, že nie toto má byť prioritou pre ženu. (Niečo podobné povedal aj v 1. Timotejovi 2:9-10.)

Nepochopíte zle tieto verše. Peter v týchto veršoch úplne nezakazuje nosenie šperkov, vkusné účesy alebo iné ženské ozdoby. Peter tu jednoducho hovorí o tom, že tieto veci nie sú tými najdôležitejšími vecami v živote ženy. To, ako žena vyzerá navonok, neurčuje jej skutočnú krásu ale práve naopak: každý pokus o prilákanie pozornosti okolia na základe vonkajšieho výzoru poukazuje na jej nedostatok podriadenosti svojmu mužovi.

Peter hovorí, že namiesto vonkajšej krásy by mali ženy radšej pracovať na svojej vnútornej kráse. Mali by sa v prvom rade zaoberať „neporušiteľným a pred Bohom veľmi vzácnym duchom krotkosti a tichosti“ (1. list Petra 3:4). Tento príkaz, o ktorom tu Peter hovorí, je v dnešnej dobe ťažké si čo i len predstaviť, pretože úplne odporuje všetkým spoločenským myšlienkam 21. storočia. Hovorí o tom, že ženy by mali byť jemné, tiché a poslušné a nie hlasné, prudké alebo pribojné. Mali by sa

zaujímať o svoj vlastný charakter a nie o najnovšie trendy vo svete. Inými slovami, atraktivita zbožnej ženy a jej skutočná sila spočíva v tom, že je oporou pre svojho manžela a je mu podriadená a túto podriadenosť preukazuje svojou láskavosťou a pokornou tichosťou. Toto nie je veľmi uznávané prevrátenou feministickou kultúrou, ale toto je to, čo hovorí Biblia.

Svätosť skrze podriadenie

Peter tu však určite neučí to, že ženy majú slepo nasledovať každý jeden príkaz svojho manžela, a že nemôžu nikdy vyjadriť opačný názor alebo vlastné myšlienky. Peter skôr hovorí, aby sa zbožná žena snažila získať srdce svojho manžela svojou krotkosťou, jemnosťou a rešpektujúcim prístupom a nie vzburou proti nemu alebo tým, že sa snaží prevziať jeho pozíciu ako hlavy rodiny.

Následne na to Peter poukázal aj na historický kontext tohto princípu slovami: „Tak sa ozdobovali kedysi aj sväté ženy, ktoré dúfali v Boha a boli poddané svojim mužom; ako Sára, ktorá poslúchala Abraháma a nazývala ho pánom. Vy ste jej dcérami, keď dobre robíte a nebojíte sa nijakého postrachu.“ (1. Petra 3:5-6).

Peter tu nezavádza nejaké nové pravidlo. A bez ohľadu na to, čo hovorí dnešná moderná spoločnosť, toto nie je vôbec ani nejaké zastarané pravidlo. Svätosť je to, o čo by sa mala usilovať každá zbožná žena.

Významná úloha vyučovania

Žena, ktorá naplňuje veľké Božie volanie po podriadenosti sa svojmu manželovi, je volaná aj do dôležitej služby vyučovania.

„Podobne aj staršie ženy nech sú v správaní také, ako sa patrí na sväté, nie ohováračné, ani nie otrokyne mnohého vína, ale učiteľky dobra, aby poučovali mladé ženy, ako byť milými k svojim mužom a láskavými k deťom, miernymi, cudnými, domáckymi, dobrými, poddanými svojim mužom, aby slovo Božie nebolo vystavené rúhaniu.“ (Títovi 2:3-5).

Vyjadrenie „staršie ženy“ označuje zrelé ženy, nie nevyhnutne vekom staršie, ale ženy a matky, ktoré už majú skúsenosti s výchovou detí a udržiavaním domácnosti. Povinnosti, ktoré im dáva Pavol, sú jednoduché a priame. Majú to byť ženy so zbožným charakterom, nie ohováračné, ani nie otrokyne mnohého vína. A majú vyučovať. Koho majú vyučovať? Mladšie ženy. Pavol popisuje vo veršoch 4 a 5, čo ich majú učiť.

Táto pasáž z Títa poukazuje na krásny príklad toho, kde môžu ženy hľadajúce nejakú službu nájsť uplatnenie pre svoje zručnosti. Staršie ženy majú učiť mladšie ženy zručnostiam a disciplíne, ktoré sú potrebné pre udržanie zdravej domácnosti a manželstva. Skúsené ženy môžu svoje zručnosti najlepšie uplatniť pri vedení mladých manželiek k tomu, ako majú byť dobrými manželkami, matkami a ženami v domácnosti.

Dohľad nad domácnosťou

Všimnite si, že všetky biblické priority pre ženu sú sústredené okolo rodiny a domova: „... byť milými k svojim mužom a láskavými k deťom, miernymi, cudnými, domáckymi, dobrými, poddanými svojim mužom“ (Títus 2:4-5). Východiskovým bodom je láska, láska ženy ku svojmu manželovi a deťom. Túto lásku vyjadruje svojou cnosťou a sebaobetavosťou v prvom rade vo svojej domácnosti. Domov, je miestom, kde skutočne zbožná žena prekvitá. Je to miesto, kde nachádza svoje potešenie. A je to miesto, kde má svoj najväčší vplyv.

Všetko toto je zhrnuté v Pavlových slovách, kde vyzýva ženy, aby boli poddané svojim mužom (Efezským 5:22).

V ďalšom článku sa pozrieme na to, čo Biblia hovorí o úlohe muža.

6. Manžel podobný Kristovi

Požiadajte bežného muža na ulici, aby vám povedal jedno slovo, ktoré podľa neho najlepšie vystihuje myšlienku vodcovstva a on vám s najväčšou pravdepodobnosťou povie slová ako autorita, kontrola a moc.

Biblický pohľad na vodcovstvo je charakterizovaný iným slovom: láska.

Zbožné vodcovstvo je vždy poháňané láskou, ktorú môžeme najlepšie vidieť v Božom pláne pre manželstvo. Boh to zariadil tak, aby vzťah medzi manželmi bol obrazom vzťahu Krista ku cirkvi. Manželkina podriadenosť manželovi je presným obrazom podriadenosti cirkvi svojmu Pánovi. Manžel by mal byť preto živým obrazom Krista, ktorý „miloval cirkev a seba samého vydal za ňu“ (Efezským 5:25). Všimnite si, že dôraz je tu kladený na Kristovu obeť a službu pre dobro cirkvi.

„... aby ju posvätil, očistiť ju kúpeľom vody skrze slovo a postavil si cirkev slávnou, bez poškrvny, bez vrásky a bez čohokoľvek podobného, ale aby bola svätá a bez úhony. Takto sú povinní aj muži milovať si ženy ako vlastné telá. Kto si miluje ženu, seba samého miluje.“ (Efezským 5:26-28).

Celá myšlienka, o ktorej hovorí Pavol v tomto texte, je, že manželia najlepšie preukážu vodcovstvo podobné Kristovi tým, že budú dobrovoľne, láskavo a obetavo robiť všetko pre dobro svojich manželiek.

Hriešnou prirodzenosťou mužov je však tendencia vládnuť nad svojimi manželkami hrubou silou. Dokonca aj mnoho kresťanských mužov veľmi agresívnym spôsobom vedie domácnosť. Diktátorskí despotovia sú však pravým opakom toho vodcovstva, akého príkladom nám je Kristus.

Láska podobná Kristovej láske

Pravá láska nemá nič spoločné s despotickým alebo dominantným prístupom k vodcovstvu. Ak príkladom lásky má

byť Kristus, ktorý „neprišiel, aby Jemu slúžili, ale aby On slúžil a dal dušu ako výkupné za mnohých“ (Matúš 20:28), tak muži, ktorí si myslia, že ich ženy a deti majú slúžiť im, vôbec nepochopili podstatu svojej Bohom zverenej úlohy ako hlavy rodiny.

Keď premýšľame nad tým, čo hovorí hymna lásky, tak zistíme, že skutočná láska nie je len nejaký pocit alebo nejaká nedobrovoľná príťažlivosť. Pravá láska je rozhodnutie. Pravá láska má veľmi ďaleko od nejakého náhodného „zamilovania sa“. Skutočná láska podobná tej Kristovej láske je úmyselným dobrovoľným záväzkom obetovať všetko, čo môžeme, pre dobro človeka, ktorého milujeme.

Keď Pavol prikazuje manželom, aby milovali svoje manželky, chce aby táto láska zobrazovala všetky cnosti podčiarknuté v 13. kapitole 1. listu Korintským: trpezlivosť, dobrotivosť, veľkorysosť, pokora, sloboda, jemnosť, dôvera, pravdivosť a vytrvalosť. Z tohto je zrejmé, že láska kladie dôraz na nesebeckosť a sebaobetavosť. Zbožný manžel a otec musí slúžiť všetkým (porovnaj Marek 9:35).

Kristus ako vzor

Ako by mal manžel v praxi preukazovať lásku svojej manželke? Kristova láska k cirkvi je tým najlepším vzorom pre každého manžela. Tento vzor posúva manželovu lásku k manželke na úplne inú úroveň. Muž, ktorý zneužíva svoju rolu hlavy rodiny na sebeckú sebarealizáciu a agresívnu sebestrednosť, zneučtuje Krista, ničí svätú symboliku manželského zväzku a hreší priamo proti Kristovi (1. Korinťanom 11:3).

Takže manželova povinnosť milovať svoju manželku podľa Kristovho príkladu má v manželskom zväzku najvyššiu dôležitosť. Nikto nemá v rodine väčšiu zodpovednosť (Efezským 5:22–6:9).

Kristova láska bola sebaobetujúcou sa láskou. Pán Ježiš „miloval cirkev a seba samého vydal za ňu“ (Efezským 5:25).

Sám Ježíš hovorí o tom, že najväčším prejavom lásky je to, keď sa niekto svojvoľne obetuje pre dobro niekoho druhého: „Nikto nemôže väčšmi milovať, ako keď život položí za svojich priateľov.“ (Ján 15:13). Pravá láska je vždy obetavou láskou.

Človek, ktorý miluje obetavo, je vždy pokorný, trpezlivý a vždy sa viac zaujíma o ostatných ako sám o seba. Opäť: Kristus je tým najlepším príkladom. Napriek tomu, že žil večne ako Boh a preto bol aj je hodný uctievania, všetko toto zložil, aby prišiel na zem a zomrel zástupnou smrťou za hriešnikov. Písmo hovorí: „Ale vzdal sa hodnosti, vzal na seba podobu služobníka, podobný sa stal ľuďom. A keď sa zjavil ako človek, ponížil sa a bol poslušný do smrti a to až do smrti na kríži.“ (Filipským 2:7-8).

Biblické požiadavky na manželov nie sú podobnému konaniu vzdialené. Ako manželia potrebujeme mať rovnakú ochotu obetovať sa pre dobro svojich manželiek a detí. Čokoľvek menšieho nie je zbožným vedením našej rodiny.

John MacArthur

Tento materiál pôvodne vyšiel v rozšírenej knižnej podobe s názvom „[Divine Design](#)“ (preklad: Boží projekt). Preložené zo stránky zboru Johna MacArthura, Grace Community Church v Los Angeles, USA: www.gty.org. Všetky práva patria tomuto zboru. Linky pôvodných článkov (stránka „Grace to You“):

1. Následky neúspešných manželstiev

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150406>

2. Vzájomná podriadenosť

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150410>

3. Podriadenosť nie je jednostranná

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150413>

4. Čo to znamená byť hlavou v domácnosti?

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150415>

5. Život služby zbožnej ženy

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150420>

6. Manžel podobný Kristovi

Preložené z: <https://www.gty.org/library/blog/B150422>

Táto brožúra spolu s mnohými ďalšími materiálmi je k dispozícii na stránke <http://www.pravdavaske.sk/>.

Okrem webovej stránky nás nájdete aj na:

Facebook: <http://www.facebook.com/pravdavaske>

Youtube: <http://www.youtube.com/pravdavaske>

Twitter: <http://www.twitter.com/pravdavaske>

